

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 148

פנחס תש"ע

הוא זצ"ל עמד על משמר קדושת השבת "כאדם השומר גנו ופרדסו" לבל יבולע לה. פעם אחת כשדיבר מעל הדוכן בבית המדרש, כמה חמור חטא זה של חילול שבת, והזכיר שיש יהודים המזלזלין ח"ו – אולי מחוסר ידיעה – ועושים מלאכה לפני מועד יציאת השבת, הפסיק אותו מישהו מבין הקהל בקריאת ביניים. הלה, בעל מאפיית לחם בעיר, והבריות ריננו אחריו שמתחיל להסיק את התנור במוצ"ש לפני צאת הכוכבים, קרא בפשטות של איש ההמון: "רבי, אין לי ברירה, אחרת לא תהיה לי פרנסה"...

לשמע דבריו התרגש רבינו יוסף שלמה והשיבו בסערה: "מה אתה רוצה ממני? כלום השבת היא נכס פרטי שלי, ויכול אני לוותר לך על מקצת ממנה? הלא הקב"ה הוא אשר נתן לנו את השבת, והוא שהכתיב עליה בתורתו "מחלליה מות יומת"...

אעפ"כ נמצאו גם בפוניבז' פה ושם פורצי גדרות אחדים, בעלי מספרות וכדומה, אשר קשרו קשר להתעלם מתרועת החצוצרה המבשרת ב"פניא דמעלי שבתא" כי התקדש היום.

אנשים עלובים אלה המשיכו במלאכתם כמו בימות החול. השכיל רבינו יוסף שלמה בחכמתו לפעול כנגדם בדרך משלו: מחאה חרישית. הוא לא הטיף להם מוסר, לא גער בהם, לא איים בעונשין ובחרמות, ולא יצא למערכה ציבורית כנגדם, אלא הסתפק כביכול במשהו פעות: בפרוס שבת מלכתא, כשיצא מביתו ללכת אל בית המדרש, היה ניגש אל המספרה ופותח את הדלת, מכניס ראשו וגוהר פנימה, אומר בקול כאוב "שבתא טבא" (גוט שבת) ופונה ללכת בשקט הלאה.

וכך מדי שבת בשבתו, פעם אחר פעם, מבלי להתעייף. שבת אחת פקעה סבלנותו של הספר העיקש, ויקרא אליו: "רבי, אינני יכול להמשיך ככה, אתה מאלצני להשתמד!" אולם הוא החזיר לעומתו בשלוה: "אל תאיים עלי... ולא עוד אלא אתן בידך מעות הדרושים בכדי לשלם לכומו... אבל יהודי לא יחזיק אצלנו את חנותו פתוחה בשבת"...

ובפעם אחרת, כשהספר הטיח כנגדו: "אל נא יאמר הרב אלי "גוט שבת", מפני שנעשיתי כבר גוי גמור, התנצרת... ענה לו בחיוך: "הצג נא לפני את ה"טויף שיין" (תעודת ההמרה) שלך, כי אז אביע לך את איחולי בנוסח המסורתי "א גוטען שליטוועגס" (ניב עממי ביידיש, אשר משמעו "לך, ואין לי אתך שום עסק עוד!")

ומעשה שהיה באחד מלילי שבתות בפוניבז', כאשר הבחינו המתפללים בבית המדרש העירוני שהרב בושש היום לבוא אל התפילה, שלא כהרגלו. כמובן שהמתניו עליו, החזן לא ירד לפני התיבה ל"קבלת שבת" עד שיבוא, אך כשהתארכו הרגעים ועוד לא בא התחילו לדאוג מה קרה לרב. שלחו אחריו לביתו ולא מצאוהו. יצאו מבחורי הישיבה לחפשו בעיר, במקומות שונים, עד שמצאוהו יושב ב...מספרה יהודית שבעליה מישראל. התברר, שהרב החליט - מאחר

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" (כה יא)

אומר רבי יהודה צדקה זצ"ל בספרו "קול יהודה", התורה הדגישה את המילה "בתוכם" כלומר בפרהסיה בתוך העם, שלא פחד פנחס לההרג, ולכן זכה להשיב את חמת ה' מעל בני ישראל.

וכעין זה פירש ה"אבן עזרא" על הפסוק "אם יש בסדום עשרה צדיקים בתוך העיר".

וכך גם פירש הרד"ק, על הפסוק בירמיהו פרק ה' פסוק א': "שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה" ועל זה כתב הרד"ק: "והנה אמר דוד המלך בספר תהלים "נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחייתו ארץ" הנה כי היו בירושלים חסידים ועבדי הא-ל. ואיך אמר ירמיה אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה?

פירש אדוני אבי ז"ל, כי ירמיה אמר בחוצות ירושלים, ואמר ברחובותיה, כי החסידים שהיו בירושלים היו מתחבאים בבתיים ולא היו יכולים להתראות ברחובות ובחוצות מפני הרשעים.

למדנו מדבריהם, שהפורענות יכולה להעצר לא ע"י צדיקים שיושבים בבית ושוקטים, אלא רק ע"י תוכחה ברחובות.

ובענין התוכחה נביא כמה סיפורים מהספר "הרב מפוניבז'".

מעשה בפורקי עול מסוימים שאירגנו בפוניבז' "ערבי בידור", וניסו בטכסיסים שונים למשוך את הציבור למופע של תועבה ופריצות. ויהי ביום השבת לפני תפילת מוסף בביהמ"ד, עלה רבינו יוסף שלמה אל הדוכן, אצל ארון הקודש, והכריז: "אחים! יהודים! אנו צאצאים של מרדכי ואסתר, ולא צאצאים של אחשוורוש מלך טיפש, שרצה להביא את ושתיה ולהראות העמים והשרים את יפיה – ישקע הדבר!

אמר ולא יסף. אך בקרב המתפללים בביהמ"ד קמה סערת רוחות, שבעקבותיה התבטל לגמרי המופע הצפוי, והתכנית כולה ירדה מעל הפרק.

בימיו כבר נראו סדקים ובקיעים בחומת השבת של יהודי ליטא. הדבר קרה בהשפעת הזרמים הרעיוניים של התקופה, כפירה ופריקת עול, וכן בגלל נסיבות החיים הקשים בימי חירום ואנדרלמוסיה. היו ערים מפורסמות כמו: קובנא, שאבלי ואחרות, שהפרוץ בהן היה מרובה על העומד. לעומת זאת בפוניבז', עירו של הרב זצ"ל, המשיך הרחוב היהודי ללבוש הינומא של שבת קודש עד סוף קיומו – והדבר נוקף במדה מכרעת לזכותו.

"ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת השלמי" (כו מט)
 כותב הרב **יצחק שוויגר זצ"ל** בספרו **"ברכת יצחק"**, לרמוז בפסוק זה, שאם אדם הולך אחר יצרו הרע בודאי יבוא זמן התשלום ויצטרך לשלם על כל מה שעשה, וזהו **"ליצר משפחת היצרי"** אך לבסוף **"לשלם משפחת השלמי"**
 ובספר **"ויקהל משה"**, הביא בשם **רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זצ"ל**, שיש בפסוק זה רמז לדברי חז"ל בדרך שאדם רוצה לילך מולכים אותו. (מכות ו' ע"א)
"ליצר" – רוצה אדם ללכת אחרי היצר, **"משפחת היצרי"** – משפחות שלמות יתחברו אליו, וילכו כמוהו בדרך של יצר הרע. **"לשילם"** – אם רוצה אדם לקנות שלמות, להיות שלם עם הקב"ה, **"משפחת השלמי"** – יתווספו לו הרבה חברים טובים שיתלוו אליו בדרך, בדרך הטוב.

"תמימים שנים ליום" (כח ג)

בספר **"מנחה בלולה"** כותב, שתמימים שנים ליום ראשי תיבות תש"ל = 730, כי זה היה מספר התמידים של כל השנה, אחד בבוקר ואחד בין הערביים.

הלכות שבת - עונג וכבוד השבת

ההלכות שלפנינו מבוססים על דברי השו"ע והמשנה ברורה או"ח סי' רמ"ב ונוהגים בכל העדות ללא חילוק.

- א. מצוה לענג ולכבד את השבת, ונלמד ממה שכתוב **"וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד"**. ויש אומרים שעיקרו מן התורה שהשבת היא בכלל מקראי קודש.
- ב. חז"ל פירשו שהכוונה לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתייה, והפליגו חכמים בזה עד שאמרו שהמענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וניצול משעבוד מלכויות ונותנין לו עשירות.
- ג. אפילו מי שצריך לאחרים אם יש לו מעט משלו יזרו עצמו לכבד את השבת, וצריך לצמצם בימי החול בכדי לכבד את השבת.
- ד. אמרו חכמינו ז"ל מזונותיו של אדם קצובין מראש השנה, חוץ מהוצאות שבת וימים טובים שאם מוסיף מוסיפין לו, ואמר הקב"ה לישראל: בני, לוו עלי להוצאות שבת ואני פורע.
- ה. טוב לזוהר לא לפחות משני תבשילים בכל סעודה, וטוב שיאכל בכל סעודה דגים, אם לא שאינו טוב לפי טבעו או ששונאו, לפי שהשבת ניתנה לעונג ולא לצער.
- ו. עזרא הסופר תיקן לכבס בגדים ביום חמישי לכבוד שבת, ויש לזוהר לא לילך בחלוק אחד כמה שבתות בלא כיבוס, שלא לעבור על תקנת עזרא.
- ז. מכבוד השבת ללוש עיסה ולאפות חלות לכבוד שבת, ולא טוב עושים הלוקחים חלות מן האופה, ומקטינים בזה מכבודה של שבת המלכה.

ששידוליו השקטים בעבר לא הועילו – לפעול באופן בלתי שיגרת. במקום לומר **"גוט שבת"** ולהסתלק, כמעשהו בעבר, נכנס הפעם אל החנות פנימה ו...התיישב על אחת הכסאות. הוא לא הוציא מפיו אף מלה. ישב והחריש. אך כל **"לקוח"** מפורצי הגדרות שבא לכאן כדי להסתפר, כיון שראה את הרב שוהה בפנים, מיהר להישמט לצדדין...
 נכלם ומבויש עמד אצלו בעל המספרה, בראש מושפל עמד והתחנן, שיואל כבר הרב בטובו לקום וללכת הביתה, כי ברצונו לנעול את המספרה... אולם הוא זצ"ל סרב לאיש ולא הזדרז כלל לעזוב את המקום, המשיך לשבת על הכסא, בכדי שיסיקו עוד ועוד לקוחות מחללי שבת להתקל בו.. ולא נתקררה דעתו, עד שהלה הבטיח לו חגיגת, שלא יהין יותר לחלל שבת בפרהסיא... מכאן ואילך יקפיד לנעול את המספרה מבעוד יום..

רק אחרי שקיבל הבטחה כזאת, יצא הרב זצ"ל ושם את פעמיו לעבר בית המדרש, כדי להתחיל בתפילה.

"מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה" (כו לג)

פירש **רבי אליעזר פאפו זצ"ל** בספרו **"אלף המגן"** בדרך רמז: **"מחלה"** – מי שיש לו מחלה. (צרות). **"ונעה"** – שהוא נע ונד, צריך לקבל זאת בשמחה – **"חגלה"** = חג לה', ואיך יקבל זאת בשמחה? התשובה היא **"מלכה ותרצה"**, כי ידע שע"י היסורים האלה הוא מתרצה אל האדון, אל המלך.

"מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה" (כו לג)

לעומת סדר זה בסוף פרשת מסעי, פרק לו פסוק יא כתוב: **"ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלופחד לבני דודיהן לנשים"** פירש רש"י כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, ונשאו בסדר תולדותם, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן. ומגיד ששקולות זו כזו.

ועל זה מספרים על **ר' זלמליה**, אחיו של **ר' חיים מוולוז'ין**, שפעם אחת בא אליו אחד מנכבדי העיר וילנא, והתלונן לפניו, כי השיא את בנו לבתו של אחד מחשובי הקהילה, והיא אשה חכמה ויראת ה', אבל לאחר החתונה נודע הדבר כי מבוגרת היא מבעלה בעשר שנים..

הפסיקו זלמליה בדבריו ואמר לו: בפרשת מסעי אתה קורא **"ותהיינה מחלה תרצה וגו'..."** ורש"י מפרש: **"כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן"**. ולכאורה תמוה הדבר, למה בכל המקרא מנאן לפי חכמתן, רק כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים? אלא הדבר מסתבר כך: על בנות צלפחד נאמר בגמרא (ב"ב קי"ט) **"שאפילו קטנה שבהן לא נישאה פחותה מארבעים שנה"**. וכמוכן שלפני נשואיהן לא היה נעים להן למנותן לפי שנותיהן, ולפיכך בכל המקרא מנאן לפי חכמתן. אבל כאן בפרשת מסעי, הריהן נזכרות לאחר נשואיהן **"ותהיינה..."** לבני דודיהן לנשים – על כן מנה אותן הכתוב לפי גדולתן זו מזו בשנים, מכיון שלאחרי הנשואין אין הדבר נורא כל כך, אם יודע הדבר כמה גדולה כל אחת מהן בשנים.

לרפואת

חגי יצחק

בן פנינה

בתושח"י

לעילוי נשמת

פייגא צפורה

בת ר' עקיבא

נלב"ע כ"ג תמוז

לעילוי נשמת

ר' משה בן

מנחם מנדל

שניצר